

Фактори ризику в управлінні проектами будівництва

**В.І. Торкатюк, д.т.н., Т.І. Світлична, О.А. Карлова, О.М. Ніверчук,
А.Л. Даніленко, Т.П. Бережна**

*Харківська національна академія міського господарства
61002, Україна, м. Харків, вул. Революції, 12*

В управлінні проектами здійснювати вибір, приймати рішення доводиться в умовах невизначеності, конфлікту й зумовленого ними ризику. Ризик складає об'єктивно неминучий елемент прийняття будь-якого господарського рішення в силу того, що невизначеність - неминуча характеристика умов господарювання.

Основні фактори ризику, що виникають у процесі управління проектами в умовах ринкової економіки поділяються на зовнішні прямої та непрямої дії та внутрішні. Під факторами (причинами) ризику в інноваційній діяльності розуміють такі незаплановані події, які можуть потенційно відбуватися і спричиняти вплив на хід реалізації проекту, або умови, що викликають невизначеність результату ситуації.

Вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища в процесі реалізації інвестиційного проекту призводить до: невиконання деяких із передбачених проектом дій; зміни запланованих термінів виконання проектних дій; відхилення від прогнозованих проектних результатів.

На виявлення цих відхилень і має бути спрямований облік факторів невизначеності, одна з найважливіших задач якого полягає в розробці управлінських процедур механізму реалізації проекту, які нададуть можливість забезпечити адаптацію проекту до умов, що змінюються, і необхідне коригування перебігу реалізації проекту.

Мета констатуючого експерименту: ідентифікувати фактори ризику в управлінні малими/середніми та крупними проектами в сфері будівництва.

Методологія дослідження: респондентам пропонувалося відповісти на питання анкети, надаючи список можливих відповідей. Опитувалися співробітники підприємства будівельної галузі, діяльність яких пов'язана з питаннями ризик-менеджменту в управлінні проектами. На запропоновані анкети відповіло 23 респонденти. Час проведення опиту: січень-лютий 2011 року. Як метод обробки використовувалася агрегація експертних оцінок.

Оцінюючи фактори зовнішніх ризиків, респонденти сприймають їх практично однаково для малих/середніх і крупних проектів. Переважне число респондентів вважають політичні фактори; бюджетну, фінансову, податкову систему; кон'юнктуру ринку найбільш значимими зовнішніми ризиками проектів. Не істотним фактором для респондентів є науково-технічний розвиток в будівництві для малих/середніх проектів (21%), але значущість його збільшується удвічі для крупних проектів (46%).

Управління крупними проектами більш жорсткіше регламентовано стандартами, тому специфіка цих бізнес-процесів відбивається і в розподілі відповідей респондентів про фактори внутрішніх ризиків. По оцінках респондентів фактори ризиків зводяться в основному до сфери фінансів (36%),

учасників проекту (32%) і недоліків системи управління проектом (17%).

Найбільш значущими для малих/середніх проектів є техніко-виробничі фактори (35%), недоліки системи управління (28%) і фінансові фактори (26%).

Слід зазначити, що при оцінці відповідей респондентів про внутрішні фактори ризиків було відзначено деяка розбіжність у відповідях залежно від посадового статусу респондента. Зокрема, респонденти з високим посадовим статусом схильні надавати більше значення факторам управлінським, тоді як респонденти – менеджери операційного рівня більшою мірою додають значення техніко-виробничим факторам.

Подібні розбіжності є ще одним свідченням того, що у відсутність комплексної системи управління ризиками вище керівництво і фахівці в області управління проектами по-різному розуміють не лише значущість того або іншого фактору ризику, але навіть набір ризиків, істотних для проекту.

Визначаючи зовнішні та внутрішні фактори ризику, що мають найбільшу дію на управління проектами в будівництві, респонденти нашого експерименту вважають такими внутрішні ризики як для малих/середніх проектів (67%) так і для крупних (54%).

Взявши участь у констатуючому експерименті, співробітники підприємств будівельної галузі фактично вказали на середню практику ризик-менеджменту в управлінні проектами і допомогли визначити тенденції її розвитку. Ці результати можуть служити первинною оцінкою факторів ризику в управлінні малими/середніми і крупними проектами у сфері будівництва в українських умовах, а також основою для розробки політики управління ризиками, стандартів по управлінню проектними ризиками.